

הפרופסורים שלי

פנקס לימודים באוניברסיטה העברית ב-1940

מאת יעקב יריב

הגעתי לאוניברסיטה העברית שעל הר-הצופים בירושלים, באוקטובר 1939, מאם המושבות פתחתקוה ואני כבן שבע-עשרה שנה. בכך הגשמת את פסגת מאווי בתום לימודי בגימנסיה. ב"מגדל השן" של הר-הצופים התקיימו הלימודים, תוך כדי מעורבות מסוימת במתרחש מחוץ להר. אני עצמי, בהיותי חבר ארגון ה"הגנה", שירתתי בחיל-הנוטרים במשך שנתיים וחצי, במקביל ללימודי באוניברסיטה. ירושלים היתה אז מלאה בחיילי בעלות-הברית מכריטיניה, מאוסטרליה, מניו-זילנד, מהודו וממושבות בריטניה, מאפריקה ומארצות-הברית. באוניברסיטה למדו כאלף סטודנטים, בשתי פקולטות - מדעי הרוח ומדעי הטבע. רובם המכריע - עולים חדשים מארצות מורח-אירופה, שקיבלו בשל היותם רשומים כתלמידים באוניברסיטה "סרטיפיקטים" (תעודות כניסה לארץ) מהשלטון הבריטי. ילידי הארץ בין הסטודנטים היו מיעוט. אוטובוס מס' 9 הביא את התלמידים אל ההר. הוא יצא מהמסעדה הקואופרטיבית וחלף בדרכו ליד בתי-נשאיבי, בית-הקברות לחללי מלחמת העולם הראשונה, בית-חולים הדסה וביה"ס לאחיות שהיה אז בהקמה. הפרופסורים, עובדי המינהל והסטודנטים נסעו כולם באוטובוס. התלמידים היו חייבים בשיעור של ספורט ופרופ' אברהם פרנקל היה מדגים ריצה. אפרים קציר, לימים נשיא המדינה, היה מפקד פלוגת הסטודנטים בארגון ה"הגנה". האימונים התקיימו על ההר, בקרית-ענבים וברמת-רחל. על הפגנת סטודנטים נגד הגבלת העליה, בדרך עד לארמון הנציב-העליון, ניצח גדליה אלון - המורה במכינה לתלמוד. הנגיד, יהודה מגנס, חצב להבות בנאומיו בטקסי הפתיחה של שנות הלימודים, שנערכו באולם הקריאה המרכזי של הספרייה הלאומית. מרשימים ביותר היו הטקסים באמפיתאטרון. צעדה לילית של הסטודנטים מהר-הצופים לים-המלח, דרך ואדי קלט. אל אולמי ההרצאות היה מגיע רעש שיירת המשאיות העולה לאורך חומת העיר-העתיקה, עם מטען האשלב מים-המלח. ככיכר-ציון עמדו סודנים שחורים

גבוהי קומה ומכרו בוטנים קלויים בטעם נפלא. י"ר אגודת הסטודנטים היה גדעון האזנר, שהנהיג שביתה של סטודנטים בנושא שכר הלימוד. שמור בידי עד היום פנקס הלימודים שלי משנת ת"ש, 1940, ובהם חתומים מורי, כל אחד מהם מגדולי אנשי המדע והחוקרים של אותם ימים:

- פרופ' דוד ילין לימד שירת ספרד, פייטנות ודקדוק עברי. הייתי תלמידו בשתי שנות חייו האחרונות. הוא צעד באיטיות, עקב בצד אגודל, מהאוטובוס אל אולם ההרצאות בבנין המזרחי ביותר על ההר. תלמיד פעיל בשיעוריו היה יצחק נבון.
- פרופ' שמחה אסף לימד את תקופת הגאונים וספרות רבנית. היה מרצה בלהט, משנתו סדורה וזכור לי מתוכה הסדר ההיסטורי המשכנע של המרכיבים הרוחניים בגולה. תיאורו על הגניזה בקהיר ריתקו את השומעים.
- פרופ' יוסף קלוזנר לימד ספרות ההשכלה וספרות חדשה. בהרצאותיו - האולמות היו מלאים והוא הביא הרבה פרטים ביוגרפיים מתוך חייהם של הסופרים והמשוררים, שגבלו לעתים ברכילות. נעניתי ברצון להזמנה לכיתו בתלפיות עם האבן שעליה חקוקות שתי מלים "יהדות ואנושיות", מעל למשקוף דלת הכניסה.
- פרופ' שמואל ברגמן לימד בחוג לפילוסופיה. מפיו ומכתביו קלטתי את תורת ההיגיון ואת תורת ההכרה על בוריין.

חתימות המורים בפנקס התלמיד

פרופ' חיים יהודה רות לימד פילוסופיה יוונית, תורת המידות ותורת המדינה. הוא ניסח את דבריו בתמצית, דגל בעקרון שרעיון גדול באמת ניתן לנסח מעברו השני של כול דואר. פרופ' רות בא מאנגליה והיה בעל מבטא אנגלו-סכטי. היה לבוש בהידור, ועל סנטרו זקן תיש מזודד ומטופח. נוהג היה לרדת מההר לעיר ברגל עם מקל הליכה, המונף על-ידו בתנועות קצובות כלפי מעלה לצורך הגינדור. בין התלמידים הפעילים בסמינריון אצלו - שלמה גורן, לימים הרב הראשי של צה"ל והרב הראשי לישראל.

- פרופ' יצחק בער לימד בחוג להיסטוריה וטוציולוגיה של עם ישראל. הוא נערץ עלי יותר מכל מורי באוניברסיטה, על-אף היותו כבד פז; עם מבטא "ייקר" קשה. ניסוחיו היו נפלאים והוא קנה את לב הסטודנטים בעומק ידיעותיו.
- פרופ' ארתור רופין לימד טוציולוגיה של עם ישראל בזמן החדש. היה בזמנו ראש מחלקת ההתיישבות של הסוכנות. נמנית עם התלמידים האחרונים שהשתתפו בשיעוריו. הוא עלה ארצה בשנת 1908, באותה שנה בה עלה גם אבי ישעיהו שטרייט. ארתור רופין עמד בראש "המשרד והאוצר-ישראלי" ביפו ובשליחותו ניהל אבי בית-חרושת לשמן וסבון במוצא.
- פרופ' בנציון דינור לימד תולדות עם ישראל בעת החדשה. הוא היה מעביר את השיעורים בהתלהבות חסידית, מתוך צרור ניירות עם ראשי פרקים שהחזיק בידו, ולא פעם היינו משוכנעים שפרקים שלמים כבר שמענו מפיו מחמת שיבוש הסדר בניירות.

את הלימודים סיימתי ב-1947, ואז נערך טקס קבלת התואר לסטודנטים. לא עבר זמן רב ואנחנו הסטודנטים, נקראנו למלחמת-העצמאות.

פרופ' חיים יהודה רות	פרופ' דוד ילין	פרופ' שמחה אסף	פרופ' יוסף קלוזנר
פרופ' יצחק בער	פרופ' ארתור רופין	פרופ' שמואל ברגמן	פרופ' חיים יהודה רות
פרופ' יצחק בער	פרופ' ארתור רופין	פרופ' שמואל ברגמן	פרופ' חיים יהודה רות
פרופ' יצחק בער	פרופ' ארתור רופין	פרופ' שמואל ברגמן	פרופ' חיים יהודה רות